

forstås, at pengepungen blev taget med på råd, når forlænget skoleophold skulle tages under overvejelse. (-)

Jeg begyndte altså ved landbruget igen. Dels som daglejer og dels som hjælp hos mine forældre. Min broder havde indtil da været hjemme, men fik nu lejlighed til at komme ud. Det gav altså for lidt i pengepungen, og

allerede den 1ste maj 1938 tog jeg igen en fodermesterplads til 1100 kr. for et år. (-) Så forlod jeg pladsen den 1ste november 1939 og tog hjem til mine forældre igen. (-) Min far optog igen sit arbejde som håndværker og overlod til mig at passe landbruget. Her begyndte min egentlige selvstændige landbrugsgerning.

Det første år (1941) på et sjællandsk husmandssted.

Jørgen Olsen er født i 1913 i København, hvor hans far, som stammede fra landet, var vognmand. I 1923 fik forældrene tildelt en af de lodder, der blev udstykket til statshusmandsbrug på Bregentved efter lensafløsningen. Efter sin konfirmation i 1927 kom Jørgen Olsen ud at tjene. I 1933 tog han eksamen som kontrolassistent fra Høng Husmandsskole. Derefter arbejdede han dels som fodermester, dels

som kontrolassistent, indtil han i 1941 købte et husmandssted på Stevns.

Efter min konfirmation i foråret 1927 kom jeg til 1. maj ud at tjene på en mindre eller halvstor gård i Borup. (-) Der var 35-40 td. ld. (-) En voksen datter var hjemme og arbejdede som pige ude og inde. (-) Der var en karl mere. (-) Vi havde en fast daglejer i høst. (-)

Vognmand og ægsamler Carl Lind på vej. Hindsholm. Skønt de stynede popler ikke længere brugtes til gærdselsmateriale blev stævningen stadig holdt i hævd.

Mange steder helt frem til i dag.

Foråret 1928 kom jeg til et gartneri ved Haslev. (-) Der var også et lille landbrug 5-6 td. ld. Fra 1. maj 1929 kom jeg til en gård på Køgeegnen på ca. 50 td. ld. Foruden mig kom en voksen karl og en nykonfirmeret pige. Der var 4-5 heste, plag og føl, ca. 22 malkekøer plus opdræt, en del søer og grise samt høns og kyllinger. Her begyndte vi også dagen ved femtiden, drak kaffe, når der var malket mellem 6 og 6.30, holdt frokost kl. 9 og middag med pause fra 1 til 2. Kaffe midt på eftermiddagen og aftensmad, når der var malket til aften. Vi regnede med at skulle være færdige kl. 18. (-) Driften her var også traditionel, afgrøderne lagt an på dyrene samt vintersæd. (-)

Efter høst begyndte jeg at spekulere, om ikke jeg skulle prøve en ny plads. Jeg havde arbejdet med dyrene og var efterhånden helt god til malkning. Malkede gerne 8 køer ad gangen, op til 10, når jeg ikke skulle andet. Så kunne jeg vel også klare 16-17, være fodermester og få noget mere i løn. I sommeren 1929 fik jeg 220 kr. i løn, om vinteren fik jeg 180 kr. og i sommeren 1930 fik jeg 325 kr.

1. november kom jeg til en udflytteri gård fra landsbyen Gevnø. (-) Jeg skulle være fodermester, passe køerne, ene malke og rense svinehuse, der var ikke ret mange svin. (-) Besætningen bestod af 4-5 heste, 17-18 køer plus opdræt, 1 brugstyr, ellers ikke tyre, et par søer og kun lidt grise, og så kun et lille hønsehold lagt an på naturligt tillæg og dagslys. Driften i

marken var også traditionel her. Der blev dyrket et stykke med kogeærter, der var vinter- og vårsæd og kun et mindre stykke med roer. (-) Her begyndte jeg at gå i husflidsskole om vinteren. (-)

1. november 1932 forlod jeg Gevnø og rejste til Høng Husmandsskole, og i april 1933 tog jeg eksamen som kontrolassistent. (-) Det var i den tid, jeg var i Gevnø, at det begyndte at blive almindeligt med lys hos høns i den mørke tid. Det var en gård i Gevnø by, jeg først så det, og der blev også snakket om det; om det var nødvendigt. Ligeså kom rugerier i gang.

Fra 1. maj 1933 var jeg 1 år fodermester på en gård i Jystrup sogn. (-) Ved driften var der foruden mig 2 karle. Besætningen var 22-23 køer, 1 brugstyr og opdræt, et mindre svinehold, 4-5 heste og lidt fjerkræ. (-) Stalden var god at arbejde i, der var vand indlagt. (-) Fodringsen endnu traditionel. Jeg malkede 18 køer 2 gange daglig, og de øvrige malkede 2.

I foråret 1934 fik jeg brev hjemmefra, om jeg kunne tænke mig at være vikar for deres kontrolassistent, som skulle være soldat i 5 måneder. (-) Jeg sagde ja til tilbudet, men gik ned i løn. Karle og fodermestre fik på det tidspunkt 100-150 kr. mere i årsløn end kontrolassistenter. (-)

Vinteren 1935-46 påtog jeg mig igen en fodermesterplads til en løn af 400 kr. Det var på en gård mellem Køge

Sensommeraften.
Køerne drives hjem.

og Ringsted. (-) Foruden ejeren var der en karl og en dreng ca. 15 år. Han skulle malke 4-5 køer, jeg malkede 18 køer morgen og aften og nogle til middag. (-) Jeg fik desværre en ret streng vinter, for efter jul begyndte det at være for meget for mine fingre med al den malkning. Jeg kunne ikke sove ordentligt om natten for uro i hænderne. Jeg søgte læge og fik at vide, at det var en erhverssygdom, som ramte malkepiger, klaverspillere og skrivemaskinefolk. (-) I tiden op til 1. maj havde jeg en del spekulation om, hvad jeg skulle og turde kaste mig ud i. (-) Jeg tog til Sorøegnen og fik arbejde i en kontrolforening. Derefter var jeg kontrolassistent i St. Heddinge i tre år. Det sidste år var lønnen 1300 kr., og jeg lugede gerne lidt roer om somrene. (-)

Da jeg var assistent i St. Dalby 1934-35 var der vist 2 besætninger, der

blev malket med maskine. I St. Heddinge var der også et par besætninger, der blev maskinmalkede, da jeg begyndte der efteråret 1936, men da jeg rejste i 1939, var det over halvdelen af besætningerne. Ensilering var endnu ikke kommet i gang.

Krigen begyndte i september 1939, men pr. korrespondance fandt jeg plads som fodermester på en stor gård ved Stege. Dertil cyklede jeg 1. november. (-) Her var 24 malkekøer, en tyr og en del opdræt, ingen tyrefodning og en mindre svinebesætning. (-) Der blev også dyrket sukkerroer, her var en speciel roekarl til optagning. (-) Toppen opfodrede vi, så meget vi kunne, men noget blev syltet helt ned imellem roeaffald. Det var det første, jeg oplevede af ensilering. (-) Her var malkemaskine, så jeg klarede overgangen til praktisk arbejde uden

besvær. Fodringen her var også traditionel, dog gjorde lagrene af roeffald, at vi lettere supplerede græsset om sommeren.

I sommeren 1941 blev jeg forlovet, og i oktober 1941 cyklede vi til Stevns en dag og kikkede på en lille landejendom, der var til salg. Vi købte den samme dag, og straks eller lidt senere blev vi gift.

Vi købte og overtog ejendom her i Varpelev, "Poppelly", 1. november 1941 - knap 15 td. ld., heraf ca. 1 td. ld. eng ved Tryggevælde Å, som marken går ned til. Købsprisen var 39.000 kr. Der var faste lån i ejendommen på 20.000 kr., som vi overtog, og sælgeren fik et femårigt pantebrev på 4.000 kr., og vores udbetaling klarede ved min opsparing og nogen hjælp fra min svigerfar. Min kone havde også opsparing og betalte de møbler, vi fik i starten.

Bygningerne var ældre, nogle af dem nok helt fra 1880, hvor lodden var udskilt fra den nordlige nabo som 1/3 af denne gård.

Stuehuset var med cementtegl og muret op af store kridtblokke, der er overkalkede. Det var temmelig stort 15,4 x 7,6 m.

Stalde og lo var af bindingsværk med mursten nogle steder ubrændte. Alt kalket og med stråtage, dog pandeplader på et smalt halvtagshus op mod den søndre længe. Et selvstændigt svinehus havde oprindeligt været møddingshus, men engang først i dette

århundrede fandt man på at grave og støbe ny grund svarende til husets mål og flyttede huset. Svinestierne var uden rensengang. Da jeg kom, lå den åbne mødding med støbt bund 70-80 cm under jordniveau mellem kostald og svinehus lige op i dette. I kostalden var mange meget smalle båse, men bag liggeplads grebning og fortov i et med rendestenen et 10 cm. bredt bræt. Hestene stod i den søndre længe. Her var hele 4 båse. Lergulv på loen.

Ved vores overtagelse af ejendommen bestod besætningen af 2 halvgamle heste, 4 køer og 1 stor kalv, 1 so og nogle få grise og så en halv snes høns, som vi spiste i løbet af vinteren.

Af redskaber var her plov, almindelige harver til hestebrug og en god cambridgetromle. El var indlagt, der var lys og kraft, og på loen stod et lille 12" tærskværk uden andre tossestreger, men en tålelig god halmpræsser, endvidere en sækkeløfter, som jeg har endnu og har været meget glad for.

Af sidste års høst stod der en ganske lille stak rug. Den hjalp far mig ret hurtigt med at få flyttet ind på loftet på magasin. Der var kun ganske lidt korn, men jeg hentede da en sæk mallet korn på møllen. Så solgte vi grisene som polte 50 kg. Det tog slagteriet dengang. Vi beholdt kun en gris, som blev slagtet i februar 1942. Så havde vi da mad. Soen fik jeg, efter at jeg var kommet. Den farede i den strengeste kulde i februar 1942 og fik nogle få grise, som døde af kulde.

Da vi fik tærsket den smule rug, der var, og vejte korn af til såsæd, var der kun lidt til hesten. Så der gik faktisk et år, før vi kom rigtig i gang. Vi havde kun lidt mælkepenge. Der var rigelig med roer, men allerede i februar var jeg i Strøby-Egede at købe et læs byg-halm efter vægt. Det kostede 130 kr. og sidst i april hentede jeg et læs raj-græshalm på en gård ved Strøby. Det blev til 200 kr. pr. bundt. (-)

Her var brønd, men kun pumpe ved denne. Vinteren var kold og lang. Kuldereorden for mange år blev sat sidst i februar 42 med 31 gr. frost, og foråret kom sent. Jeg såede det første stykke korn sidste søndag i april. Følger af den lange vinter blev der også. Inden jeg overtog ejendommen, var der sået ca. 2 td. ld. med hvede i bagmarken ved åen. Den bortfrøs, og det unge græsudlæg kaldet var også gået med, så det var næsten hele arealet, der skulle tilsås, men det blev det da efterhånden. Jeg havde sidst på vinteren fundet en brugt såmaskine og købt den til en rimelig pris 250 kr. I maj fik jeg hos smeden i Holtug en brugt dobbelt radrenser til 157 kr.

Fodring af køer om sommeren så ud til at blive et problem på grund af bortfrosset græs. Jeg solgte en ko til. Min far tog en ko på foder fra i maj til august, hvor den skulle kælte, og vi sendte kvien på Saltholm, så vi slap også her igennem. Regnskabsbogen fra 1942 viser, at vi solgte mælk for 2.258 kr., mark- og haveprodukter,

mest korn for 1.000 kr. og æg for 240 kr.

Vi havde inden julen 1941 fået fat i 14-16 hønniker. De omtalte polte til slagteri havde givet 292 kr. Soen, som overlevede kulden, men hvor jeg ingen grise fik, kunne give 190 kr. sidst i april. Af slagtesvin kun leveret i november 42 til en pris af 262 kr. Jeg havde købt to torvegrise af min far ved skt. hansdags tid for 80 kr., og da han kom med dem, havde han to sække malet korn med, som han gav Johanne i fødselsdagsgave. Den ene kom som nævnt på slagteriet, den anden kom i sulekarret før jul. Alt i alt viser mine bøger, at kalenderåret 1942 gav et driftsunderskud på 1.786 kr., men vi overlevede altså. (-)

Forbruget af kunstgødning var afhængig af ejendommens tidligere forbrug, der var en slags rationering. (-) Besætningen voksede kun langsomt, 2-3 søer, 3 køer, i 1945 5 køer og i 1946 6 køer, ca. 30 høns. (-) I vinteren 1943-45 fik vi drænet hele marken og i efteråret 1943 gravet de første 2 små 2 m. siloer ned og ensilerede så roetoppen med A.I.V. syre, senere med melle, og da det blev almindeligt at knuse roetoppen, brugte vi ingen tilsetningsstoffer heller ikke ved græsensilering. (-) I 1946 stiftedes en kartoffelkogerforening, og jeg gik med med 1/2 td. ld. (-) Vi brugte de nedsyltede kartofler som supplering af foder til svinene. (-) I 1947 anskaffede vi elhegn og begyndte på løsdrift.